

Oikeusministeriö
Kriminaalipoliittinen osasto
PL 25
00023 Valtioneuvosto

Viite: Lausuntopyyntö OM 14/69/2008

TUTKINTAVANKEUSOLOSUHTEIDEN PARANTAMINEN Työryhmämietintö 2010:81 Oikeusministeriö

Lausuntonaan työryhmämietinnöstä 2010:81 Kriminaalihuollon tukisäätiö esittää kunnioittavasti seuraavaa:

Työryhmän kaikki ehdotukset ovat perusteltuja ja tarpeellisia tutkintavankien olosuhteiden parantamiseksi. Ehdotuksilla pyritään vastaamaan kansainvälisten sopimusten ja suositusten tuottamiin kehittämistarpeisiin tutkintavankien oloissa.

Kriminaalihuollon tukisäätiö katsoo, että tiivistelmän välttämättömissä toimenpiteissä kohdassa 17 mainittu kattava selvitys tutkintavankeuden erilaisista vaihtoehtoista olisi toimenpide-ehdotuksissa ollut painavammassa asemassa. Mietinnössä huomio kiinnittyy siihen, että tämä ehdotus on tehty jo tutkintavankeusryhmän mietinnössä vuonna 2004. Samassa mietinnössä myös ensimmäisenä toimenpiteenä ehdotetaan, että matkustuskiellon käyttöä lisättäisiin ja että matkustuskieltoa tehostettaisiin kehittämällä sen valvontaa. Matkustuskiellon käyttö ei kuitenkaan ole lisääntynyt. Sähköisen valvonnan käyttöönottoa vuonna 2007 selvittänyt työryhmä ehdotti sähköisesti valvottua matkustuskieltoa mutta ehdotusta ei otettu jatkovalmisteluun.

Herää kysymys, mitkä ovat esteet näiden hyvien ehdotusten toteutumisen tiellä? Työryhmä olisi näitä voinut avata.

Ehdotus tutkintavankiloiden ja poliisivankiloiden saattamisesta pelastus- ja rakennuslainsäädännön vaatimusten edellyttämälle tasolle tulisi toteuttaa viipymättä. Tutkintavankien säilytyksen keskittäminen nykyistä harvemmille poliisiasemille edistäisi tavoitteen saavuttamista, koska tällöin voitaisiin poistaa huonokuntoisimmat poliisivankilat kokonaan käytöstä. Käytännössä poliisivankiloiden verkoston harventaminen merkitsee kuitenkin vanginkuljetusten lisääntymistä. Videoneuvottelujen mahdollisuuksia tulisi lisätä tutkintavangeille. Tällöin vankien kuljettaminen esimerkiksi tuomioistuimiin vähenisi. Lisäksi

tutkintavankilassa olevien vankien osalta oikeuden istuntoja voitaisiin järjestää enemmän vankiloissa.

Työryhmä ehdottaa Kidutuksen vastaisen komitean CPT:n suositusten mukaisesti vessattomien sellien poistamisen nopeuttamista Hämeenlinnan vankilan naistutkintavankien tiloista. Ehdotuksen mukaisiin toimenpiteisiin pitäisi ryhtyä välittömästi.

Koska poliisivankilat eivät ole tilojen ja toimintojen vuoksi tarkoitettu pitkäaikaiseen asumiseen, niin työryhmän ehdotus tutkintavangin sijoittamisesta tavalliseen vankilaan nykyistä nopeammin on paikallaan. Poliisivankilassa säilyttämisen enimmäisaika lyhenisi nykyisestä neljästä viikosta kahteen viikkoon. Uudistus edellyttää tutkintavankeuslain 2 luvun 1 §:n muuttamista. Päämääränä tulisi kuitenkin olla se, että tutkintavangit säilytettäisiin tuomioistuimen vangitsemispäätöksen jälkeen tutkintavankiloissa.

Tutkintavangeille määrätään tutkinnallisista syistä usein käytännössä varsin paljon yhteydenpitorajoituksia. Tämä tarkoittaa vapautensa menettäneen näkökulmasta vaikeaa eristyksissä olemista. Työryhmä kiinnittää huomiota siihen, että rajoituksista ei ole saatavissa julkaistuja tilastotietoja. Tilastointia olisi kehitettävä rajoitusten käytöstä, niiden tarkemmasta sisällöstä ja kestosta. Poliisin tietojärjestelmiä tulee kehittää erityisesti kiinnioton perusteiden ja rajoitusten osalta vankeinhoitolaitoksen tietojärjestelmiin soveltuviksi. Tällöin turvattaisiin saumaton tiedonkulku tutkintavangin siirtyessä poliisivankilasta tutkintavankilaan.

Mietinnöstä puuttuu pohdinta siitä, miten nopeasti vangitun läheiset saavat tiedon siitä, että omainen on tutkintavankeudessa. Asiaan liittyy läheisten näkökulmasta tärkeitä kysymyksiä ja kehittämistarpeita, joita olisi ollut syytä tarkastella.

Työryhmä ehdottaa, että poliisivankilat tarjoaisivat yhteistyössä paikallisten terveysviranomaisten kanssa tutkintavangille mahdollisuuden tarpeenmukaisesti terveyspalveluihin. Tutkinta- ja poliisivankiloiden tulisi järjestää pääsy terveydenhuollon henkilöstön vastaanotolle mahdollisimman nopeasti. Ehdotus edistää normaalisuusperiaatteen toteutumista tutkintavankien terveydenhuollossa.

Esityksessä on erityisesti kiinnitetty huomiota CPT:n vaatimukseen erotella toisistaan säilytysvastuu ja esitutkintavastuu tutkintavangin oikeuksien turvaamiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että rikoksen tutkinnasta ja tutkintavangin muista asioista, kuten säilyttämisestä ja säilytystiloista vastaisivat eri henkilöt. Esitutinnan tulee olla riippumaton ja myös näyttää riippumattomalta. Rikosta tutkivan viranomaisen ei tulisi päättää rikoksesta epäillyn säilyttämisestä eikä tehdä päätöksiä hänen oikeuksistaan. Voimassa oleva esitutkintalainsäädäntö kieltää yksiselitteisesti kaikenlaisen painostamisen. Selkeä työnjako vähentäisi mahdollisen painostuksen vaaraa. Poliisihallinnon tulisi antaa selkeät ja yhtenäiset ohjeet kummankin virkamiehen toimivaltuuksista.

Tutkintavankien toimintoihin osallistumisen mahdollisuuksia ja toimintaohjelmia tulee lisätä sekä poliisivankiloissa että tutkintavankiloissa. Myös työryhmän ehdotus rangaistusajan suunnittelun aloittamisesta jo tutkintavankeusajana saattaisi olla tarkoituksenmukaista. Nykyisin mahdollisuudet toimintoihin osallistumiseen ovat ainakin poliisivankiloissa varsin niukat. Jopa päivittäinen tunnin mittainen ulkoilu on joissakin poliisivankiloissa mahdollista toteuttaa vain laitoksen parkkipaikalla. Sen sijaan tutkintavankilassa ainakin tutkintavankeuslaki edellyttää toimintojen järjestämistä. Toimintojen järjestämiseen tutkintavankilassa voi vaikuttaa myös syyttömyysolettamasta johtuva velvoite säilyttää

tutkintavangit erillään vankeusvangeista. Käytännössä toimintojen järjestäminen voi vaikeutua ainakin niissä tutkintavankiloissa, joissa on yliasutusta.

Tutkintavankeuden vaihtoehtoista kiinnostava on Itävallassa käyttöön otettu sähköinen valvonta eli kotiaaresti. Rikoksesta epäillyllä tulee olla asunto, vakiintuneet olosuhteet ja suostumus kotiaarestiin. Epäillyn tulee käyttää jalkapantaa, jolloin hänen toimiaan voidaan seurata sähköisesti. Kotiaaresti voidaan muuntaa tutkintavankeudeksi, jos valvonnassa oleva rikkoo sovittuja sääntöjä.

Menettely muistuttaa meillä vuoden lopulla voimaan tulevaa valvonta- eli pantarangaistusta. Valvonnan toteuttaminen ja sen ehdotkin ovat osittain samankaltaiset. Ulkonaiset puitteet tämänkaltaisen tutkintavankeuden vaihtoehdon kokeilulle näyttäisivät siten olevan olemassa.

Jukka Mäki
Toiminnanjohtaja

Veikko Kylämarttila
Kriminaaliasiamies